

Postorderapotek nytt och omtvistat fenomen i USA

NEW YORK. Postorderapoteken är ett faktum i USA och har bidragit till att hålla prisökningarna på receptbelagda läkemedel under kontroll. I så måtto fungerar konkurrensen, men experter oroar sig samtidigt för ökad risk för felmedicinering när den personliga kontakten med apotekaren upphör.

Konkurrens på den receptfria läkemedelsmarknaden är sedan länge etablerad i ett land, där de vanligaste mag-, host- och febernedsättande mediciner kan köpas i närmaste varuhus.

När det gäller receptbelagda läkemedel är konkurrensen ett nyare fenomen. Privata kvartersapotek kämpar på större orter en ojämn kamp med jättelika apotekskedjor. Var åttonde recept expedieras idag från postorderapotek. För tio år sedan svarade postorderapoteken endast för vart 33:e recept.

Kroniska sjukdomar

En del experter hävdar att postorderapoteken genom sina lägre omkostnader kan minska läkemedelskostnaderna med så mycket som 20 procent. Postorderföretagen kan leverera alla slags läkemedel, men anses passa bäst för patienter med kroniska sjukdomar som kräver samma slags medicin under lång tid. Eftersom postgång och hantering av läkarreceptet kan ta 4-7 dagar är postorderapoteken mindre lämpliga för akuta behov som t ex antibiotikabehandling.

Om besparingarna verkligen blir så stora som postorderföretagen och deras förespråkare hävdar, kan det röra sig om avsevärda vinster för konsumenten. En amerikansk tvåbarnsfamilj lägger i genomsnitt ut 500 dollar per år (3 350 kr) på receptbelagda läkemedel, räknat efter det bidrag som försäkringar ger. Men experter påpekar att en rättvisande jämförelse kräver att kostnaderna för porto och hantering läggs till.

Någon helt tillförlitlig jämförande kostnadsstatistik finns inte. I ett nyligen citerat exempel tog ett lokalt apotek 380 dollar för årsbehovet av en viss blodtrycksmedicin, medan postorderapotekets räkning stannade på 310 dollar.

Mot det kan ställas att hälsovårdsdepartementet i Pennsylvania vid en undersökning för fyra år sedan fann att postorderapoteken i genomsnitt endast skalade bort 1 dollar från en typisk läkemedelsnota på 22 dollar. För generiska läkemedel var postorderföretagen till

och med något dyrare, 80 cent, än vanliga apotek.

Ökad risk för felmedicinering?

En del läkare och andra experter framhåller dessutom att inköpspriset inte alltid berättar hela sanningen. De befärar att det ökade utnyttjandet av postorderapotek kan öka risken för att patienter samtidigt tar mediciner som antingen motverkar varandra eller tillsammans ger allvarliga biverkningar.

Statistik visar att felaktigt använd medicin svarar för var tionde sjukhusvistelse i USA, med en genomsnittlig kostnad på 5 800 dollar (drygt 38 000 kr).

Postordermarknaden domineras av några privata företag och av postorderavdelningen inom Veteran Administration, den organisation som svarar för sjukvården för USAs krigsveteraner.

Flera av företagen har datoriserade patientregister som ska varna för om ett nytt läkemedel har biverkningar i kombination med annat läkemedel.

Lucinda Miller, biträdande professor vid University of Nebraska Medical Center, anser emellertid att sannolikheten för att patienten ska få hjälp och råd är större vid den personliga kontakten

med en apotekare än vad en postorderfirma kan erbjuda.

Och även postorderapoteken håller med om att det är en fördel om patienten koncentrerar sina inköp till en och samma källa, framför att köpa en del mediciner på postorder och andra från kvartersapoteket.

Det amerikanska läkarförbundet, American Medical Association, konstaterar att postorderapoteken kommit för att stanna. AMA vädjar till det amerikanska apotekförbundet att det ska förmå sina medlemmar att i samråd med läkare bättre kontrollera huruvida ett recept ska förnyas eller inte.

Men AMA anser samtidigt att risken för att narkotiska läkemedel ska komma på avvägar är mindre när recept expedieras hos en postorderfirma än på ett lokalt apotek.

Postordertrenden ökar kraven på kunderna att kontrollera att de verkligen får rätt sorts medicin i rätt dosering. Skeptiker ifrågasätter emellertid värdet av att komma med välmeniga råd om detta när 57 procent av postorderföretagens kunder är 65 år eller äldre.

Leif Bergström
frilansjournalist

Trendbrott i läkemedelskostnader

Under första halvåret i år ökade värdet av den totala läkemedelsförsäljningen exklusive veterinärläkemedel med 6,7 procent, beräknat på apotekens inköpspris. Det innebär att ökningstakten för läkemedelskostnaderna har minskat betydligt. Det uppger Läkemedelsindustriföreningen.

Under första halvåret 1994 ökade värdet av försäljningen med 16,2 procent. Motsvarande siffra var 1995 17,3 procent medan ökningen i år alltså stannat på 6,7 procent. Men statistiken för 1996 är svårtolkad. Så till exempel ökade försäljningen i värde med 21,4 procent under april medan den i mars och juni minskade med 6,5 procent. Läkemedelsindustrin har höjt priserna med 1 procent sedan årsskiftet. Det ökade värdet av försäljningen beror i stället på förskrivning av nya och dyrare preparat.

Apoteksbolaget redovisar i sin statistik över läkemedelsförsäljningen 1995 en ökning med 11 procent jämfört

med 1994 beräknat på apotekens utförsäljningspris. Den totala försäljningen 1995 var 17 256 mkr.

Den största ökningen återfinns i läkemedel för centrala nervsystemet med 20 procent eller 522 mkr. Försäljningen 1995 var totalt 3110 mkr i denna läkemedelsgrupp. Ändringen i försålda DDD, genomsnittlig dygnsdos, var dock bara 7 procent.

Läkemedel för matsmältningsorganen såldes för 2 796 mkr, en ökning med 11 procent. Mätt i försålda dygnsdoser, DDD, var denna läkemedelsgrupp störst med 1 184 miljoner försålda dygnsdoser. Ökningen av sålda dygnsdoser jämfört med 1994 var dock bara 1 procent.

Läkemedel för hjärta och kretslopp såldes för 1 946 mkr. Läkemedel för andningsorganen såldes för 1 936 mkr. Läkemedel för blod och blodbildande organ såldes för 1 696 mkr, och preparat för infektionssjukdomar för 1 503 mkr. När det gäller infektionssjukdomar minskade antalet försålda dygnsdoser med 6 procent.

Kristina Johnson